

בבא מציעא עא

עניין: המלוה ברבית נכסיו מתמוטטין

שב שמעתתא - הקדמה

רבי שמעון ב"ר אבא אומר (בבא מציעא דף ע"א ע"א) כל מי שיש לו מעות ומלוה אותם שלא ברבית עליו הכתוב אומר כספו לא נתן בנשך וגו' עושה אלה לא ימוט לעולם, הא למדת שכל המלוה ברבית נכסיו מתמוטטין והא קא חזינן דלא מוזפי וקא מתמוטטין, א"ר אלעזר הללו מתמוטטין ועולין והללו מתמוטטין ואין עולין. ופירש"י ז"ל והכי משמע קרא כל עושה אלה לא ימוט לעולם, כלומר אף אם ימוט אין מוטתו מוטת עולם, אבל המלוה ברבית ימוט לעולם וע"ש. ולכאורה יפלא דכשם שמקשה והא קא חזינן דלא מוזפי ומתמוטטין, ה"נ הא חזינן דלא מוזפי ומתמוטטין ואין עולין. ונ"ל דאיתא במדר' פרשת מטות כי לא ממוצא וממערב ולא ממדבר הרים, לא ממה דאדם יוצא למזרח ופורש לים, ולא למי שיוצא למדבר הרים, אלא ה' משפיל אף מרומם, באף שמשפיל לזה, מרומם לזה, וגלגל החוזר, אמרו שם מפני מה נקראים נכסים שנכסים מזה ונגלים לזה מפני מה נקראים זוזים שזוזים מזה לזה ע"ש לזה מי שמלוה ברבית נכסיו מתמוטטין ואין עולין בשום מקום. וזה פירש"י והכי משמע קרא אין מוטתו מוטת עולם היינו שיהיו עולים עכ"פ לאיש אחר בעולם והנכסים נשארי' בעולם לא כן המלוה ברבית כספו אינו עולה כלל לשום אדם בעולם. וכן מבואר במדרש כספם בחוצות השליכו וזהבם כסף נמאס משא"כ בשאר יורדין אף שהם אין עולין הנכסים עולים.

דרושי הצ"ח דרוש לו לשבת הגדול

ממעותיו מארה שלמה, ובא זה ואיבד את זה, פוקו וחזו אלו הלווים מעות מאותם שיצאו מן הדת ע"פ רוב אותם הלווים מהם מעות באים לידי עוני כי המה לזים מהם ברבית בלי היתר, ומה לי שלוה בלי היתר מאותן שיצאו לגמרי מן הכלל, ומה לי שלוה מאותו שיצא מן הכלל בדבר הזה, והוא מומר לאותו דבר, ואם לא תאמינו לי הביטו וראו שבעו"ה בשנה הזאת היו בעלי פליטות הרבה מאוד ותראו שממש אין אחר מהם שלא ה' חייב להמלוה ברבית המפורסם, ובזה בלה כל אשר להם, והמה סוברים בעת קבלתם הלוואה שימציא לעצמם איזה ריוח כמו"מ, ונהפוך הוא שגורם לו קללה והפסד, משל למי שבערה בו אש הקדחת, והוא שותה יין חזק או יין שרף, הלא תחלתו מכבה וסופו מבעיר, כן עלי מוטל להזהיר, הרחיקו מפתח ביתו של המלוה ברבית בלי היתר, ואל תגעו בכל אשר לו, פן תספו בכל תטאתו.

ולכן באתי להזהיר את העשירים שלא יגרמו שירדו מנכסיהם ויראו לעסוק ג"כ בתורה כל אחד כפי כוחו, ואדאיתין ב' ליתן עצה שלא ירדו מנכסיהם צריך אני להזהיר על עון רבית, והנה בעו"ה נמצאו בכאן אשר התמכר לעשות הרע והוא מומר לאותו דבר ונעשית לו כהיתר, עד דשביק היתרא ואכיל איסורא אבל אני מזהיר את הלווים הרחיקו מפתח ביתו, שהרי הלוה עובר בלאו וגם גורם עניות לעצמו, ור"ל אמרו בב"מ (ל"א ע"ב) כל המלוה ברבית נכסיו מתמוטטים והנה אם כוונתן על המלוה בעצמו, היה להם לומר כל המלוה ברבית מתמוטט מנכסיו, אבל אמרם נכסיו מתמוטטים, והכוונה שאין מזל וברכה בכל הנוגע בנכסיו, היפך ממה שאמרו (נ"ב ט"ז ע"ג) באיוב שכל הנוטל פרומה מאיוב מתברך, אבל ברשע המלוה ברבית הוא להיפך כל הנוגע בפרומה